

Número 1, juny 1998

Informe del Seminario sobre los estudios universitarios de documentación en España ante el reto de la sociedad de la información (Jarandilla de la Vera, Cáceres, 25 i 26 de setembre de 1997)

Cristóbal Urbano Salido

Escola Uniuersitària *Jordi Rubió i Balaguer* de Biblioteconomia i Documentació
Barcelona

urbano@fd.ub.es

En els darrers deu anys s'han multiplicat a Espanya els centres que imparteixen docència universitària en Biblioteconomia i Documentació, hem viscut la creació de departaments universitaris de l'àrea de coneixement de Biblioteconomia i Documentació, s'han reformat els plans d'estudis de la diplomatura, hem assistit a la creació del títol de llicenciat en Documentació, a la conversió d'algunes escoles en facultats, etc. Ara bé, tot aquest creixement de la nostra àrea de coneixement en el si de la universitat espanyola s'ha fet tard, en moltes ocasions des del no-res — sense gaire tradició professional— i just en el moment del major canvi experimentat fins ara per les nostres professions: la tecnologia i Internet en particular multipliquen els nostres objectius intel·lectuals i professionals i ens obliguen a definir què som i on anem. Ningú no dubta que aquest és un moment de turbulències epistemològiques i gremials per a tothom, però especialment per als bibliotecaris documentalistes, si és que encara tenim clar denominar-nos així!:

«The disciplinary edges of library and informational science are fuzzy. So, too, are the boundary lines that demarcate the information professions from other guilds with whom they increasingly joust for jurisdiction and legitimacy [...] The once secure coordinates that defined the LIS field are now uncertain and constantly shifting, as work roles and technologies converge, creating a highly volatile information ecosystem, in which the library is only one element. The physicalist paradigm, which for so long moulded curricula and

defined the work world of LIS graduates, has been found wanting in an age of "formeless data".» ([Cronin](#), 1998, p. 2).

Amb aquest panorama la trobada de Jarandilla volia ser un espai relaxat i amigable de comunicació entre professorat d'aquesta àrea de coneixement i també amb professorat que fa la seva docència en la diplomatura i en la llicenciatura des de la seva adscripció a altres àrees. En termes generals, a excepció del procés de reforma dels estudis i del seguiment dels treballs de creació de les directrius de la llicenciatura ara fa 7 anys, els docents de la nostra àrea de coneixement han tingut poques vies organitzades d'intercanvi i de reflexió conjunta. És per això que el seminari de Jarandilla tenia com a objectiu consolidar un mecanisme de reunions periòdiques i reflexionar en paral·lel sobre el futur de l'Associación de Profesores de Biblioteconomía y Documentación com a possible suport institucional d'aquestes activitats d'intercanvi i de reflexió.

Les nostres titulacions: dubtes i confusió generalitzada

A banda de la qüestió sobre el futur de l'esmentada associació de professorat de l'àrea, el seminari tenia com a finalitat primordial analitzar l'impacte que l'anomenada *societat de la informació* —aplicació massiva de la telemàtica i la digitalització a totes les esferes de la vida quotidiana— hauria de tenir sobre la reforma dels plans d'estudis de la diplomatura, la llicenciatura, el doctorat i els postgraus en Biblioteconomia i Documentació.

El conjunt d'intervencions, ponències i aportacions, posà de manifest la desorientació sobre què hem d'ensenyar al nostre alumnat. Les diferents intervencions dels ponents i membres de les taules rodones van deixar en l'ambient la sensació que l'anomenada *societat digital* ha fet que els nostres plans d'estudis hagin quedat obsolets de soca-rel de la nit al dia. Història del llibre i de les biblioteques, fonts d'informació i bibliografia, catalogació i biblioteconomia «clàssica» són els culpables del «fora de joc», sense parar esment si hi ha centres que les donin adaptades al moment present —estan obsoletes per naturalesa—, mentre que la gestió, l'estadística, la informàtica i les tecnologies de la informació i la *recuperació de la informació* en són la solució, però sense la formulació de propostes definides i ben travades.

Hom tenia la sensació que es volia llençar l'aigua bruta de rentar el nadó —ben segur que cal fer-ho i posar al dia els nostres estudis i la nostra disciplina— amb el nen a dins. Coincideixo en part amb l'argument dominant en la reunió: cal analitzar la nova situació de les biblioteques i la documentació en la nova societat de la informació. Per contra discrepo de l'opció didàctica de desmuntar-ho tot mentre no tinguem una mica més clar on anem i on portem el nostre alumnat.

El gran garbuix de la llicenciatura

Les ponències i els debats es van centrar especialment en l'anàlisi dels problemes que té plantejats la llicenciatura, quatre anys després de la

posada en funcionament a la Universitat Carlos III de Madrid i just en el moment que la Universitat d'Extremadura —organitzadora del Seminario— inicia aquest segon cicle.

En línies generals es podria concloure que la llicenciatura ha presentat nombrosos problemes allà on s'ha posat en funcionament. Els més destacables podrien ser els següents:

— Selecció i procedència de l'alumnat. Cada vegada hi accedeixen més llicenciats d'altres titulacions, tot i que la majoria són de lletres. En els llocs on s'imparteix la llicenciatura es valora que això en complica el funcionament, ja que el nivell de coneixements en relació amb els diplomats en Biblioteconomia és molt diferent, i a més dificulta la concepció de la llicenciatura com una continuació natural de la diplomatura —molts dels assistents parlaven de 4t i 5è de manera plenament natural per referir-se a 1r i 2n de llicenciatura.

En definitiva, l'heterogeneïtat dels estudiants tant per la seva titulació d'origen com, en el cas dels diplomats, pel lloc de procedència, genera insatisfacció en l'alumnat. En tot cas, la llicenciatura ha generat a tot arreu un greu problema de selecció d'alumnat, ja que, plantejada com a continuïtat de la diplomatura però amb menys capacitat d'absorció que el nombre anual de diplomats, crea una gran frustració en els alumnes de diplomatura que no són gaire brillants i els fa pitjors alumnes.

— Participació de professorat d'altres àrees de coneixement. Un nombre important del professorat d'altres àrees imparteix assignatures en la llicenciatura, però no és usual la realització de plantejaments adaptats al nostre tipus d'estudi i d'estudiant, i això pot diluir la formació bibliotecària dels llicenciats d'altres titulacions. Per contra, es valora positivament la projecció que el professorat de la nostra àrea pot tenir en altres àrees de la universitat, ja que així es millora la interdisciplinarietat i la definició científica del nostre coneixement per contrast i col·laboració; tanmateix això no sempre significa una satisfacció en l'avaluació dels aprenentatges que fa l'alumnat.

— Repetició i estructura deficient de continguts. S'han detectat nombroses repeticions entre diplomatura i llicenciatura, com també dins de diferents assignatures de la llicenciatura mateixa. D'altra banda, hi ha continguts en la llicenciatura que impliquen uns fonaments en la diplomatura que actualment no es donen, especialment en àmbits com ara estadística, bibliometria i tecnologia en general. Els llicenciats que majoritàriament provenen de lletres també tenen un nivell molt baix en aquests coneixements de tipus matemàtic.

En general, no es va comentar gaire el tema del curs pont —ja he dit que el plantejament de la llicenciatura ha estat més aviat allargar els estudis de la nostra matèria que no pas crear perfils de documentalistes especialitzats. A tots els centres el curs pont s'imparteix simultàniament amb el primer curs de la llicenciatura amb assignatures de la diplomatura; no hi ha un enfocament especial per adaptar aquests estudiants a la nostra cultura professional i per fonamentar un corpus bàsic de coneixement amb els 45 crèdits dels complements de formació. Les disfuncions per entendre conceptes de gestió de centres sense haver assumit alguns postulats bàsics de les tradicions, normes i costums de les assignatures de Biblioteconomia —pràcticum especialment— són realment notòries.

Durant el seminari es va posar de manifest que tothom considera insuficient el nombre de crèdits que la seva matèria troncal té assignats, de manera que el resultat del debat no va ser gens operatiu. En certa manera no va haver-hi debat entre troncats, sinó defensa de les posicions pròpies, i va ser especialment significativa en el cas d'estadística, bibliometria, gestió i tecnologies. Va manca representació d'altres troncats per presentar un panorama més equilibrat.

— Sortides professionals de l'alumnat ja llicenciat. En els llocs on ja tenen llicenciats i diplomats, les ofertes de treball tenen preferència pels primers, tot i que no es diferencien els perfils laborals entre els uns i els altres. Això és, per a feines típiques de diplomats les persones que seleccionen el personal prefereixen llicenciats, però amb les mateixes remuneracions que es donarien als diplomats.

L'Asociación de Profesores de Biblioteconomía y Documentación

L'altra activitat dels seminaris fou l'anomenada Asamblea de la Asociación de Profesores de Biblioteconomía y Documentación, associació que pretén agrupar docents de qualsevol àrea de coneixement que tinguin docència en ensenyaments universitaris de Biblioteconomia i Documentació. Es tracta d'una associació constituïda fa uns sis anys, però que no ha tingut cap tipus d'activitat: no es porta registre de socis, ni aquests tenen els estatuts, i la Junta Directiva no es reuneix.

La convocatòria va ser totalment informal —sense ordre del dia i realitzada per iniciativa del professorat de la Universitat d'Extremadura, no pas per la Junta Directiva. A l'assemblea hi vam assistir molt professorat que no érem membres de l'associació, però en canvi no hi era present bona part de la Junta ni dels associats. El degà de la Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat d'Extremadura —que actuava com a animador de l'assemblea— va plantejar als presents que la reunió s'havia convocat per decidir sobre la dissolució o la reactivació de l'entitat.

Després d'un debat breu no es va arribar a cap conclusió clara sobre el futur de l'associació esmentada. Entre les posicions favorables a la reactivació —no gaires, segons la meva impressió— hi havia els que plantejaven que l'associació podria ser un bon vehicle de defensa d'interessos corporatius dels docents que treballen en aquestes titulacions, els que pensaven que la continuïtat del seminari iniciat a Jarandilla s'hauria d'assegurar i que l'associació podria ser un bon vehicle, i els que davant de la reforma segura dels plans d'estudis veien útil l'entitat com a espai d'intercanvi i de debat i com a grup de pressió.

En sentit contrari, es va argumentar que la creació d'una llista electrònica de discussió i d'un directori detallat dels docents, juntament amb la continuïtat del seminari mitjançant un sistema rotatori d'organització, podrien ser més eficients per comunicar-nos que no mantenir una entitat fantasma. Quant a la interlocució davant el Consell d'Universitats de l'Estat per al tema de la reforma dels plans d'estudis, es va comentar que l'associació no era representativa de manera igualitària de tots els centres, i que era la Conferencia de Directores y Decanos qui fins ara havia fet aquesta feina en la reforma anterior.

La reunió va finalitzar sense cap acord en un sentit o en un altre, però des de la Universitat d'Extremadura (UEX) es va anunciar, amb el beneplàcit

dels assistents, que ells liderarien una sèrie d'iniciatives per mantenir i millorar la comunicació entre els docents, com ara la creació de la llista electrònica en Redlris, el compromís per a l'any 1998 d'organitzar una vegada més el seminari a Jarandilla, i la publicació de les actes d'aquesta primera edició en la revista d'ADAB, que amb el nom *Cuadernos de Biblioteconomía y Documentación* a partir d'ara serà a càrrec del Servei de Publicacions de la UEX.

Valoració i conclusions

En síntesi, crec que la participació en el seminari ha estat molt positiva atesa la imminent implantació de la llicenciatura a Barcelona. Les intervencions dels que ja porten temps impartint-la posen de manifest les nostres inquietuds en redactar el Pla d'estudis: el pla indicatiu en tot cas no dona gaire més joc.

Un punt que va empobrir el debat va ser l'aïllament manifest dels docents respecte a la professió, ja que en cap moment no hi va haver aportacions de cap membre d'associacions professionals, representants dels encarregats de seleccionar personal o similars. Tinc la impressió que el procés que s'ha dut a terme des de l'Escola per consultar els col·lectius professionals per fer el nou pla d'estudis de la nostra llicenciatura és força excepcional. Sembla que, en general, hi havia la voluntat de discutir els *nostres temes* a porta tancada, plantejament sorprenent ja que en el tema tractat els professionals també hi han de dir la seva.

He pogut recollir un volum important de dades i observacions sobre el funcionament de la llicenciatura, però respecte al debat tinc la sensació que l'organització pot arribar a treure generalitzacions i conclusions que no responen en absolut a una visió unànime dels centres que hi érem presents. Atès que en el seminari va destacar sobre manera la participació de tres centres (Granada, Extremadura, i Carlos III), tant pel nombre de ponents i membres de taules rodones com pel que fa al gruix dels assistents, es fa difícil parlar de conclusions en nom de tots els centres.

En definitiva, caldrà estar atents des de l'Escola a aquest seminari que ja té prevista una segona convocatòria, com també a la possible atribució de representativitat que de facto se li vulgui donar —recordem que el seminari s'ha celebrat simultàniament amb la mencionada assemblea, i que s'han tractat temes que directament o indirectament tenen a veure amb la reforma dels plans d'estudis.

Amb vista a coordinar actuacions en temes de reforma de directrius de plans d'estudis en el futur, potser caldria que aquestes relacions es reguessin per la via més formal possible com ara una conferència de directors i degans d'escoles o, en el seu defecte, de directors de departament o caps d'estudis —actualment els degans de determinats centres en els quals s'imparteixen les nostres titulacions no són de la nostra àrea— amb participació igualitària de tothom, i amb el principi bàsic que no és recomanable la uniformització dels diferents centres que hi ha a Espanya.

En tot cas i per finalitzar, una idea clara: els canvis són necessaris tant en els currículums com en la fonamentació científica del nostre camp, però fer-los sense l'arrelament en els valors tradicionals que ens han donat

identitat fins ara pot ser tan perillós per a la nostra existència i evolució com les posicions més conservadores. Acabo aquest informe amb la mateixa cita que Blaise Cronin utilitza per finalitzar el seu article de revisió bibliogràfica del 1998 que he citat en començar:

«Americans continue to have a love affair with their libraries, but they have difficulty figuring out where libraries fit in the new digital world. And many Americans would just as soon turn their local libraries into museums and recruit retirees to staff them. Libraries are thus at a crossroads, for they must adjust their traditional values and services to the digital age.»
([Benton](#), 1996).

Referències

Benton Foundation (1996, 16 Dec.). *Buildings, books, and bytes* [en línia]: *libraries and communities in the digital age*. Washington, DC: Benton Foundation. [Consulta: 4 maig 1998].

Cronin, Blaise (1998). «Library and information science in context». A: *Librarianship and information work worldwide 1988*. London: Bowker-Saur, p. 1-17.

Escola Universitària de Biblioteconomia i Documentació
Universitat de Barcelona
Barcelona, juny de 1998
<http://www.ub.edu/biblio> • [Comentaris](#)

[Citació recomanada](#) • [Metadades](#)
[UB](#) • [Facultat](#) • [BiD](#)